

KAKOVOSTNA STAROST GOOD QUALITY OF OLD AGE

Revija za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje

Izdajatelj in založnik / Publisher Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje
Resljeva 11, p.p. 4443, 1001 Ljubljana

ISSN 1408 – 869X

UDK: 364.65-053.9

Uredniški odbor / Editorsdr. Jože Ramovš (urednik)
dr. Božidar Voljč (za medicinsko gerontologijo)
Tina Lipar**Uredniški svet / Editorial Advisory Board**prof. dr. Herman Berčič (*Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport*)
prof. dr. Vlado Dimovski (*Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta*)
dr. Simona Hvalič Touzery (*Visoka šola za zdravstveno nego Jesenice*)
prof. dr. Zinka Kolarič (*Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede*)
prof. dr. Ana Krajnc (*Univerza za tretje življenjsko obdobje*)
Vida Milošević Arnold (*Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo*)
prof. dr. Vid Pečjak (*psiholog in pisatelj*)
mag. Ksenija Ramovš (*Inštitut Antona Trstenjaka*)
prof. dr. Jože Ramovš (*Inštitut Antona Trstenjaka*)
dr. Božidar Voljč (*Inštitut Antona Trstenjaka*)**Mednarodni uredniški svet / International Advisory Board**prof. dr. Mladen Davidović (*Center for geriatrics, KBC Zvezdara, Beograd, Srbija*)
prof. dr. David Guttmann (*Faculty of Welfare and Health Studies, School of Social Work, University of Haifa, Izrael*)
dr. Andreas Hoff (*Oxford Institute of Ageing, VB*)
dr. Iva Holmerová (*Centre of Gerontology, Češka*)
prof. dr. Ellen L. Idler (*Institute for Health, Health Care Policy and Aging Research, Rutgers University, ZDA*)
dr. Giovanni Lamura (*National Research Centre on Ageing – INRCA, Italija*)**Pregled besedila:** Polona MarcPovzetki člankov so vključeni v naslednjih podatkovnih bazah:
Sociological Abstracts, Social Services Abstracts, Cobiss, EBSCO.**Oblikovanje in priprava za tisk:** Salve d.o.o. Ljubljana, Rakovniška 6**Tisk:** Itagraf d.o.o. Ljubljana

Cena: letnik 20 €, posamezna številka 6€

Spletna stran: <http://www.inst-antonatrstenjaka.si/tisk-kakovostna-starost-arhiv.asp>E-pošta: info@inst-antonatrstenjaka.si

Revija Kakovostna starost v letu 2012 sofinancira Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

Slavica Valenčak**Kaj je v Sloveniji starosti prijazno in kaj ne?**

POVZETEK

Svetovna zdravstvena organizacija širi programa Starosti prijazna mesta (*Age-friendly Cities*) in starosti prijazno podeželje (*Age-Friendly Rural and Remote Communities*), da bi pomagala prilagajati se na staranje prebivalstva in na širjenje urbanizacije. Ker ta dva programa uvajamo tudi v Sloveniji, smo v raziskavi *Potrebe, zmožnosti in stališča starejših ljudi v Sloveniji* vprašali prebivalce, ki so stari 50 in več let, tudi po njihovih izkušnjah, kaj je v njihovem kraju starosti prijazno in kaj ne, ter kaj so pripravljene pri tem narediti sami. Analiza rezultatov kaže, da najbolj pogrešajo druženje in da jim veliko pomeni narava ter prijazno, prijetno in mirno okolje. Na področju družabnega življenja jim veliko pomenijo druženja in srečanja starejših, različne prireditve, športne aktivnosti, kulturne prireditve, izobraževanja in druga druženja, ki so namenjena starejšim in tudi ostalim. Pri tem imajo pomembno vlogo krajevna društva, ki nudijo vse naštetu in pomagajo najšibkejšim. V članku smo odgovore raziskave razvrstili po osmih področjih starosti prijaznega mestnega in podeželskega okolja, kot je to storila Svetovna zdravstvena organizacija v obeh svojih priročnikih.

Ključne besede: Slovenija, raziskava 50+, starosti prijazna mesta in podeželje, dobrobit kraja
Avtorica: **Slavica Valenčak** je univerzitetna diplomirana socialna delavka, diplomirala je leta 2010 s področja zasvojenosti. Zaposlena je na Društvu socialni forum za zasvojenosti in omame, na Inštitutu Antona Trstenjaka pa sodeluje pri programih za kakovostno staranje. Pri raziskavi, ki jo obdeluje ta članek, je aktivno sodelovala tudi pri terenskem anketiranju.

ABSTRACT

What is in Slovenia age-friendly and what's not?

World Health Organisation is introducing its programmes Age-friendly Cities and Age-Friendly Rural and Remote Communities in order to help countries prepare to population ageing and expansion of urbanisation. Since these two programmes are also being implemented in Slovenia, we asked participants of our research The needs, standpoints and potentials of Slovenian population aged 50+ three questions on age-friendliness in their environment: which things is their local community are age-friendly and which not, and how are they willing to help to make it more age-friendly. The analysis of the outcomes shows, that they mostly miss socializing and that nature and friendly, pleasant and peaceful environment and that mean a lot to them. In the field of social life, many of them find important gatherings and meetings, sports activities, education, cultural and other social events, which are intended for the elderly people and also the remaining population. An important role of local associations, who offer all of the above listed activities, and most vulnerable people has been found. In this article, the answers were classified in eight areas of age-friendly urban and rural environments, as it has been done by the World Health Organisation in both of their guides.

Key words: Slovenia, survey 50+, Age-friendly Cities, Age-Friendly Rural and Remote Communities, welfare of the home community.

Author: Slavica Valenčak graduated in social work in the field of addictions in 2010. She works at Social Forum Association for Addictions and intoxications. At Anton Trstenjak Institute of Gerontology and Intergenerational relations she participates in programmes for quality ageing. She actively participated in data gathering for the research this article discusses.

1. SVETOVNI PROJEKT STAROSTI PRIJAZNIH MEST IN PODEŽELJA

Starosti prijazno mesto je vključujoče in dostopno urbano okolje, ki promovira aktivno staranje. Starosti prijazna mesta (*Age-friendly Cities*) so program Svetovne zdravstvene organizacije (SZO), ki skuša mestom pomagati, da se prilagodijo na globalna demografska trenda – naglo staranje prebivalstva in širjenje urbanizacije.

SZO je na podlagi izsledkov življenje v mestih opredelila z osmimi področji, ki se med seboj prepletajo. Prva tri se nanašajo na stavbe in prostore izven stavb, javni prevoz in bivališča. Vsaka tri pomembno vplivajo na zdravo in aktivno življenje starejših meščanov, na njihovo mobilnost in varnost pred poškodbami in kriminalom. Naslednja tri področja povezujejo spoštovanje starejših, možnosti socialnega vključevanja in družbenega sodelovanja. To odraža vsebino in kulturo socialnega okolja ter priložnosti, ki jih okolje starejšim ponuja za njihovo družbeno sodelovanje. Zadnji dve področji, to je komuniciranje in informiranje ter podpora skupnosti in zdravstvene storitve, pa socialna okolja starejših povezuje s storitvami zdravstva in sociale (SZO, 2007; Voljč, 2010).

Leta 2005 je SZO projekt Starosti prijaznih mest predlagala na 18. svetovnem kongresu gerontologije in geriatrije v Rio de Janeiru. V 33 mestih po svetu so okoli 1500 starejših meščanov prosili, naj opišejo prednosti in ovire, ki jih doživljajo na različnih področjih mestnega življenja. Na podlagi vseh mnenj in predlogov so v SZO opredelili 84 značilnosti starosti prijaznega mesta ter pripravili in izdali priročnik za uresničevanje projekta. Namen priročnika je, da se sleherno mesto oceni samo, kaj lahko stori in kako naj napreduje v urejenosti, prijaznosti in varnosti. Poziv SZO po uvajanju starosti prijaznih mest je po svetu naletel na dober odziv. V Evropi so se pri tem najbolj izkazala mesta, ki so bila evropske prestolnice kulture.

Pobuda za ustanovitev Starosti prijaznega podeželja je bila podana leta 2006 v Kanadi. Inicijativo so podprla zvezna-pokrajinska ministrstva, katera so pristojna za starejše ljudi. V pilotni raziskavi je sodelovalo 8 provinc, znotraj katerih je bilo v raziskavo vključenih 10 skupnosti. Ob koncu pilotne študije so kanadske oblasti izdale priročnik z naslovom *Starosti prijazno podeželje in oddaljene skupnosti (Age-Friendly Rural and Remote Communities: a Guide)*.

Starosti prijazno podeželje s svojo zakonodajo, storitvenimi službami, prilagoditvami in strukturo omogoča ljudem aktivno življenje. Posluhuje se:

- prepoznavanja širokega spektra kapacitet in virov znotraj same starejše populacije,
- predvidevanja s starostjo povezanih potreb in prednosti ter fleksibilnega odgovarjanja nanje,
- spoštovanja odločitev in izbire življenjskega sloga starejših ljudi,
- zaščite najbolj ranljivih starejših ljudi,
- spodbujanja vključevanja starejših ljudi v družbo in sodelovanja v njej.

V dogovoru s SZO smo na Inštitutu Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje leta 2008 sprožili aktivnosti za uvajanje programa Starosti prijazna mesta v

Sloveniji. Naleteli smo na zelo dober odziv županov slovenskih mest in podeželja. Inštitut je izdal priročnik *Starosti prijazno mesto - Vademecum* (Voljč, 2009). V vsakem od vključenih mest in občin smo k sodelovanju povabili ugledne meščane, ki bodo s pomočjo priročnika ugotavljali, kaj bi bilo mogoče izboljšati, da bi bilo bivanje v slovenskih mestih bolj zdravo, kakovostno in prijazno starim ljudem. Pa ne le starim ljudem, kajti kar je prijazno starosti, je prijazno vsem. Ugotovitve zbiramo na Inštitutu, jih obdelamo in z njimi vsako leto seznanimo javnost, pa tudi SZO.

Inštitut je v letih 2008 in 2009 po metodološkem protokolu SZO za projekt Starosti prijazno mesto v Ljubljani izvedel tudi raziskavo, ki je namenjena poglobitvi znanj o staranju v mestnih okoljih. Njen cilj je tudi okrepiti ozaveščenost o krajevnih potrebah, zijajočih prazninah in dobrih izboljševalnih zamislih, ter tako pospešiti razvijanje starosti prijaznejših urbanih prostorov. Izsledki raziskave so predstavljeni v monografiji *Starosti prijazna Ljubljana*, ki je bila izdana leta 2010. Dr. Božidar Voljč, ki je avtor monografije, v prvem poglavju pojasni, da je namen projekta »*mestnim oblastem po svetu pomagati pri uvajanju bolj prijaznega načina življenja in odnosa do starejših meščanov*« (Voljč, 2010: 15).

2. RAZISKOVALNI PODATKI O STAROSTI PRIJAZNEM KRAJU V NAŠI RAZISKAVI

V nadaljevanju bomo prikazali rezultate terenske raziskave *Potrebe, zmožnosti in stališča starejših ljudi v Sloveniji*, ki je bila opravljena na reprezentativnem vzorcu prebivalcev Slovenije, ki so stari 50 in več let. Vzorec, populacija in celotni obseg te obsežne raziskave je bil predstavljen v reviji *Kakovostna starost* (Ramovš, 2011). V tem članku bomo predstavili analizo naslednjih petih vprašanj iz te raziskave:

- Kaj v vašem kraju je starosti prijazno – to je tako, da ljudem pomaga živeti na stara leta lažje, bolje in bolj zadovoljno?
- Kaj v vašem kraju je starosti neprijazno – to je tako, da ljudem otežuje živeti na stara leta kakovostno, lepo in zadovoljno?
- Na kakšen način prispevate k dobrobiti vašega kraja?
- Kaj bi bili (poleg prej povedanega) še pripravljene storiti za dobrobit svojega kraja?
- Kaj se vam zdi, da v vašem kraju ljudje najbolj pogošajo?

Med 1047 anketiranci te raziskave jih živi v mestu 25 % (264) in na podeželju ostale tri četrtine (783), pri čemer smo vzeli za mesto tista naselja, ki imajo nad 10.000 prebivalcev, manjša pa za podeželje.

Obdelava podatkov je bila kvalitativna. Izjave anketirancev so razvrščene po osmih področjih, ki jih je določila SZO, in so naslednja:

1. Stavbne in izvenstavbne površine
2. Prevoz
3. Bivališča
4. Družabno življenje
5. Spoštovanje in vključevanje v družbo
6. Družbeno angažiranje in zaposlitev
7. Občevanje in obveščanje

8. Storitve skupnosti in zdravstvenih služb

Vprašanja, ki jih obdelujemo v tem članku, so bila odprtega tipa. Ljudje, ki so odgovarjali, so praviloma povedali anketarju en sam poudarek. S kvalitativno analizo smo odgovore obdelali in razvrstili po zgoraj naštetih osmih področjih; tudi prvotna raziskava SZO je uporabljala podoben način ugotavljanja, kaj je v mestih starosti prijazno in kaj neprijazno.

Pri obdelavi so bile posamezne izjave umeščene v zgoraj navedena področja. Pri posameznih področjih se odgovori glede na število anketiranih ne pojavljajo pogosto, vendar je tukaj potrebno vedeti, da so vsi odgovori razvrščeni v osem kategorij, in vsak anketiranec je ponavadi navedel en odgovor, kar ga najbolj moti oz. kaj je starosti prijazno v njegovem domačem okolju. Kot najbolj značilni področji sta se pri opravljeni raziskavi pokazali *stavbene in izvenstavbne površine ter družabno življenje*, zato ju bomo v nadaljevanju tudi podrobneje predstavili.

3. PRIJAZNOST STAVBENIH IN IZVENSTAVBNIH POVRŠIN NA PODEŽELJU IN V MESTIH

»Zunajstavbno mestno okolje ima velik vpliv na pomičnost, samostojnost in kakovost življenja starejših meščanov.« (Voljč, 2010: 43)

Anketiranci v naši raziskavi so najpogosteje navajali, kaj je starosti prijazno in kaj neprijazno na stavbnih in izvenstavbnih površinah. Od 264 anketirancev, ki so odgovorili na naše vprašanje, jih je 173 s podeželja in 91 iz mesta. Njihove odgovore smo razvrstili v kategorije, kot jih prikazuje Tabela 1, pri tem smo upoštevali delež mestnih in podeželskih odgovorov v naši raziskavi.

Tabela 1: Kaj je starosti prijazno pri stavbnih in izvenstavbnih površinah?

	SKUPAJ		VAS		MESTO	
	število odgovorov	%	število odgovorov	%	število odgovorov	%
narava	67	6,4	54	6,9	13	4,9
mir	45	4,3	36	4,6	9	3,4
prijazno, prijetno okolje	45	4,3	29	3,7	16	6,1
sprehajalne poti	27	2,6	14	1,8	13	4,9
bližina trgovine	20	1,9	9	1,1	11	4,2
delo na vrtu, v naravi	9	0,9	9	1,1	0	0
drugo	15	0,9	8	1	7	2,6
urejena soseka	8	0,8	8	1	0	0
klančine za invalide	8	0,8	0	0	8	3
dostopnost do javnih ustanov	7	0,7	0	0	7	2,6
pločniki	8	0,8	6	0,8	2	0,7
klopce	5	0,5	0	0	5	1,9
skupaj odgovorov	264	25,21	173	22,09	91	34,47
N raziskave	1047	100	783	74,79	264	25,21

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka 2010; N=1047

Ljudje v mestih in na vasi so torej večinoma izpostavljali iste stvari, ki se jim zdijo kraju prijazne. Nekatere kategorije pa so značilne samo za podeželje, npr. delo na vrtu, v naravi, urejena soseka in pločniki, druge samo za mesta, npr. klopce, klančine za invalide in dostopnost do javnih ustanov.

Pod *drugo* so na podeželju naštevili še: urejenost infrastrukture in kanalizacije, urejene ceste, razsvetljava, klopi, park, kolesarska pot, osvetljen vhod in varen kraj. V mestih pa: urejeni parki, pločniki, javna razsvetljava, asfalt, dvigala, rampe za invalide in koši za pasje iztrebke.

Če primerjamo zgornje rezultate naše raziskave s priporočili ljubljanskih meščanov, se pokaže naslednje: tako Ljubljčanom kot ostalim anketiranim Slovincem je starosti prijazno okolje, če je urejeno in čisto, Ljubljčanani so poleg tega izpostavili še varno okolje. Anketirani Slovenci so poudarili, da je starosti v njihovem kraju prijazno, če jih obdajajo narava, zele- nice in urejene sprehajalne poti. Ljubljčanani so dodali, da so poti pozimi posute s peskom.

V naši raziskavi se je pokazalo, da imajo ljudje veliko težav s pločniki. Na podeželju jih primanjkuje, v mestih pa so neurejeni – zasedeni z avtomobili in pozimi neočiščeni. V raziskavi, izvedeni med Ljubljčanani, se je pokazalo, da v starosti prijaznem okolju pločniki niso zaparkirani, so nizki in primerni za invalide, imajo med seboj povezane kolesarske steze in klančine, da kolesarji in rolkarji ne ogrožajo pešcev na njih ter da so količki na pločnikih urejeni tako, da omogočajo dostavo na dom. Tudi v naši raziskavi se je pokazalo starosti prijazno, če so v kraju urejene klančine za invalide.

Tako Ljubljčanom kot anketiranim v naši raziskavi veliko pomeni, da so jim dostopne javne ustanove in trgovine v bližnji okolici. V Ljubljani je pomembno, da je trgovina v centru, kar omogoča starejšemu človeku vsakodnevne nakupe, da so napisi na izdelkih napisani z dovolj velikimi črkami, da je plačevanje hitro, da se starejšim in invalidom pomaga, da je izdelke mogoče naročiti tudi na dom, da so ob določenih dnevih v trgovinah popusti za upokojece.

V naši raziskavi so ljudje izpostavljali, da jim je prijazno že to, da imajo trgovino v bližini doma, ostalih podrobnosti niso omenjali, čeprav bi se verjetno strinjali z vsemi priporočili starejših Ljubljčanov.

Tudi javna razsvetljava je zelo pomembna. V mestih so jo navajali kot starosti prijazno, če je urejena, na podeželju jo pogrešajo, v Ljubljani pa so izpostavili, da pripomore k varnosti gibanja po ljubljanskih ulicah in poleg številnih policijskih obhodov omogoča večji nadzor na mestnih objektih.

Ljubljčanani so izpostavili, da je prijazno, če imajo po mestu dovolj na gosto razporejena javna stranišča in da je tržnica vsem prijazen del mestnega središča.

Ljubljčanani so poleg že omenjenega povedali, da je starejšim ljudem prijazno okolje takšno, da ima zelene intervale na prehodih za pešce urejene tako, da omogočajo prečkanje tudi starejšim.

Kot starosti prijazno je bilo izpostavljeno tudi, da imajo ljudje v javnih stanovanjskih poslopih dvigala in pomagala. To je v naši raziskavi izpostavljeno kot pomanjkljivost. Prav tako je s parkirišči, ki jih je v starosti prijaznem okolju dovolj, v naši raziskavi pa se je pokazalo, da jih primanjkuje.

Primerjava rezultatov naše raziskave z *Global Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide* pokaže veliko podobnost. Starosti prijazni so prehodni pločniki, potke in steze,

urejen dostop do javnih zgradb in lahko prehodne površine znotraj zgradb, kar pomeni, da imajo stopnišča malo stopnic, da klančine za invalidske vozičke niso preveč strme in da so stranišča dostopna. Ob pešpoteh so dostopne toalete in urejena počivališča s klopami primerne višine. Prilagoditve dajejo starejšim občutek varnosti. Storitvene dejavnosti in trgovine so na razdalji, ki jo lahko starostnik prehodi.

Primerjava rezultatov naše raziskave z *Global Age-Friendly Cities: A Guide* pa pokaže naslednje. Obkrat ljudje navajajo, da je starosti prijazno prijetno in urejeno okolje, kar pomeni, da je naravna okolica mesta lepa, tiha, mirna, da ni hrupa in da so ulice očiščene. Velik pomen imajo zelene površine, ki so v marsikaterem mestu slabo vzdrževane in mnogi ljudje so poudarjali potrebo po bolj vzdrževanih parkih. Prav tako so ljudje poudarili, da so počivališča nujen urbanističen poudarek, kjer se lahko ljudje sprostito. Neprimerni pločniki so splošen problem v skoraj vseh mestih. V številnih mestih, kot je Mexico City, Rio de Janeiro in mesta na Jamajki, so pešci prisiljeni deliti pločnike z uličnimi prodajalci. V ostalih mestih, kot je La Plata, Moskva, Ponce in Ruhr, so na pločnikih parkirani avtomobili, zato morajo pešci hoditi po cesti. V naši raziskavi pa so se ljudje pritoževali, da so pločniki neurejeni, zasedeni z avtomobili in pozimi neočiščeni.

Starejši ljudje so v mnogo mestih zaskrbljeni nad varnim prečkanjem ceste. V kar nekaj mestih so se ljudje pritožili, da zeleni intervali na prehodih za pešce niso dovolj dolgi in tako onemogočajo varno prečkanje starejšim ljudem. V večini mest je promet gost in kot dodaten problem so izpostavili hitro vožnjo.

Kot pri nas je tudi drugod velik problem **dostopnosti**, zato so ljudje predlagali, da bi izobraževali arhitekta in urbaniste o tem, kaj potrebujejo starejši ljudje.

Občutek **varnosti** močno vpliva na odločitev, ali bo posameznik zapustil dom, kar posledično vpliva na samostojnost, fizično zdravje, socialno vključenost in emocionalno dobro počutje. Nekatera mesta starejši občutijo kot varna, drugih ne. Ne glede na stopnjo dejanskega kriminala so pomisleki glede varnosti prisotni povsod, vključujejo pa osvetlitev ulic, nasilje, zločine, zlorabo drog in brezdomstvo na javnih površinah. Starejši ljudje se posebno bojijo zapuščati svoje domove ponoči. V naši raziskavi so ljudje nekajkrat odgovorili, da je starosti neprijazna neurejena javna razsvetljava. Ključne za starejše so tudi sprehajalne in kolesarske steze, ki pripomorejo k ohranjanju zdravja v starosti.

V številnih mestih, kot so Himeji, Mayaguez, Melbourne in New Delhi, imajo izdelana priporočila, kako zgraditi stavbe, da bodo lažje dostopne in uporabnikom bolj prijazne. Na splošno kot starosti prijazni veljajo: dvigala, tekoče stopnice, klančine za invalidske vozičke, široka vrata in prehodi, primerne stopnice (ne previsoke, ne prenizke) z ograjami, nedrseča tla, počivališča z udobnimi sedeži, primerna in zadostna signalizacija določenih oddelkov znotraj zgradb, javna stranišča z urejenim dostopom za invalide.

Kot starosti prijazen dejavnik so označena tudi primerna javna stranišča. Prav tako, kot je bilo izpostavljeno v raziskavi opravljeni v Mestni občini Ljubljana, pa so ljudje v raziskavi *Guide: Age-friendly Cities* poudarili, da so ovire za starejše dolge čakalne dobe na določene storitve. Predlagajo, da bi se za starejše uvedlo posebna okenca ali prodajalne pulte. V Londonu in Tokiju pa predstavlja težavo tudi zapiranje manjših lokalnih trgovin, kar predstavlja starejšim izgubo socialne mreže in daljšo pot za opravljanje nakupov. To se je pokazalo tudi v raziskavi v Ljubljani, kjer ljudje pogrešajo manjše trgovine v centru mesta. Ta dejavnik se je

pojavi v naši raziskavi kot najbolj pereč zlasti na podeželju, saj so starejši ljudje odvisni tudi od tujega prevoza, v mestih pa so izpostavili, da jih moti odmaknjenost trgovskih centrov na obrobje mesta.

Če pogledamo, kaj anketiranci izpostavljajo kot starosti neprijazno, lahko ugotovimo, da se marsikaj sklada s priporočili SZO in prav tako s priporočili starejših Ljubljčanov.

Tabela 2: Kaj je starosti neprijazno pri stavbnih in izvenstavbnih površinah na podeželju?

	število odgovorov
oddaljenost od trgovine	32
slaba infrastruktura in slabe ceste	30
pomanjkanje pločnikov	28
oddaljenost (od centrov, ustanov ...)	15
drugo	12
slaba javna razsvetljava	8

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Ostali odgovori, ki so jih anketirani še navajali, pa so bili: umazan zrak, pomanjkanje dvigal, slabo očiščene ceste pozimi, neurejena komunala, razkropljenost hiš, neobstoječ javni vodovod, prometna nedostopnost.

Tabela 3: Kaj je starosti neprijazno pri stavbnih in izvenstavbnih površinah v mestih?

	število odgovorov
neurejeni pločniki, zasedeni z avtomobili in pozimi neočiščeni	13
drugo	12
odsotnost dvigala	11
odmaknjenost trgovskih centrov	10
gost promet	10
slab, onesnažen zrak	6
neurejen javni prevoz	4
pomanjkanje parkirišč	4
ozke ceste	4

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Poleg tega so ljudje navajali še naslednje: pomanjkanje klopi, parkov, kolesarskih stez, pešpoti, težji dostop za invalidske vozičke, beton, živali v blokih, neurejena komunala in uničenje javne infrastrukture.

4. DRUŽABNO ŽIVLJENJE NA PODEŽELJU IN V MESTIH

»Družabno življenje je tesno povezano z zdravjem in dobro počutjem. Z vključenostjo v zabavne, družabne, kulturne in duhovne aktivnosti v družini in skupnosti starejši dokazujejo svoje sposobnosti, uživajo spoštovanje in ugled ter vzdržujejo ali sklepajo nova poznanstva. Na ta način se ohranja vključenost v družbo in potrebna obveščenost.« (Voljč, 2010: 56)

Anketiranci so pogosto odgovarjali, kaj je starosti prijazno na področju družabnega življenja. Od 173 anketirancev, ki so odgovorili na naše vprašanje, jih je 138 s podeželja in 35 iz mesta. Njihove odgovore smo razvrstili v kategorije, kot jih prikazuje Tabela 1, pri tem smo upoštevali delež mestnih in podeželskih odgovorov v naši raziskavi.

Tabela 4: Kaj je starosti prijazno na področju družabnega življenja?

	SKUPAJ število odgovorov	%	VAS število odgovorov	%	MESTO število odgovorov	%
druženja in srečanja starejših	67	6,4	59	7,53	8	3
prireditve za starejše	29	2,77	25	3,19	4	1,5
športne aktivnosti, telovadba za starejše	27	2,58	19	2,43	8	3
drugo	15	1,43	11	1,4	4	1,6
kulturne prireditve	16	1,53	9	1,15	7	2,6
izobraževanja, predavanja	7	0,67	5	0,64	2	0,7
gledališke igre, predstave	7	0,67	5	0,64	2	0,7
gasilske veselice, druženja	5	0,48	5	0,64	0	0
skupaj	173	16,52	138	17,62	35	13,26
skupaj celota	1047	100	783	74,78	264	25,21

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Poleg odgovorov, razvidnih iz Tabele 4, so ljudje na podeželju navajali še naslednje odgovore: aktivnosti za starejše, koncerti, pevski zbori, ples, krajevni prazniki, razstave, voščila in obdaritve starejših, obiski starejših v domovih upokojencev, računalniške delavnice za starejše.

V mestih pa pevske vaje, obiski starejših, knjižnica in obiski starejših ob novem letu.

Rezultati naše raziskave v primerjavi s *Priporočili ljubljanskih meščanov* pokažejo naslednje.

Ljudem veliko pomenijo druženja in srečanja starejših. Ljubljanci so izpostavili, da velikemu številu starejših predstavlja bivanje v njim vajejenem okolju pogoj za vključenost v družabno življenje.

Tako Ljubljancem kot anketirancem veliko pomenijo družabne dejavnosti in možnosti. V naši raziskavi se pokaže kot najbolj starosti prijazen dejavnik, da se ljudje srečujejo in družijo. Pri tem imajo velik pomen prireditve za starejše, športne aktivnosti, kulturne prireditve, izobraževanja, predavanja, gledališke igre in predstave, pa tudi gasilske veselice in druženja. Ljubljanci so poleg kulturnih in izobraževalnih dejavnosti ter prostovoljskih aktivnosti, izpostavili še društva, cerkev in dnevne centre aktivnosti. Prav tako so menili, da je starosti prijazno, da so starejši obveščeni o možnostih vključevanja v različne bivalne skupnosti, da se spodbuja ustanavljanje klubov starostnikov, da se starejše vključuje v pravo zborov, volitev.

Koncerti in kulturne prireditve se za starejše izvajajo ob popoldanskih urah, na voljo so vstopnice s popustom, organizirani so prevozi s kombiji ali malimi avtobusi. V parkih so ob večerih sprehodi ob živi glasbi, organizirani so plesni večeri, namenjeni starejšim občanom, poskrbljeno je, da ozvočenja nočnih glasbenih prireditev na prostem ne kalijo nočnega miru okoliških stanovalcev.

Če primerjamo rezultate z *Global Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide*, vidimo naslednje: v naši raziskavi se je pokazalo, da so na stara leta ljudem prijazna zlasti druženja in srečanja. Tako kot v naši raziskavi so tudi v raziskavi *Global Age-Friendly Rural and Remote Communities* anketiranci izpostavili, da je v njihovem okolju prijazno delovanje različnih društev, obojim veliko pomenijo športne aktivnosti in rekreacija ter možnosti v kraju za izvajanje le-teh. Oboji so poudarili kulturne prireditve, izobraževanja. Razlika je v tem, da so v naši anketi ljudje podarili, da so v njihovem kraju starosti prijazne organizirane gledališke igre in predstave ter gasilske veselice. V raziskavi *Global Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide* pa so anketiranci poudarjali naslednje: aktivnosti za starejše v okviru bogoslužja, kulinarčne aktivnosti, vključno s čajankami, razvedrilne dejavnosti kot npr. tombola, karte, šah, pikado, različni tečaji in hobiji. K temu so dodali še, da so dejavnosti cenovno dostopne vsem in da se poleg zgoraj naštetih možnosti izvajajo še medgeneracijske in družinske dejavnosti. V raziskavi *Global Age-Friendly Cities: A Guide* so anketiranci izpostavili kot starosti prijazne naslednje dejavnike: v večini mest so izpostavili, da bi morala biti ponudba dejavnosti bolj pestra; predlagajo več in bolj raznolike aktivnosti, ki bi potekale blizu njihovih domov; želijo si aktivnosti, ki bi jih bolj povezale znotraj skupnosti in z drugimi starostnimi skupinami in kulturami. Največji izziv predstavlja dosegljivost in dostopnost, predvsem za ljudi z invalidnostmi, pa tudi informiranost o dogodkih. V mnogo mestih so podobne aktivnosti preveč oddaljene, ponudba prevozov pa neprimerna. Naslednji problem so načrti zgradb, ki ovirajo dostop starejšim ljudem in invalidom, ter pomanjkanje sanitarij, primernih počivališč in nekadilskih prostorov.

Ovira je tudi, da morajo biti za sodelovanje v določenih aktivnostih člani določene organizacije. Dejavnosti, ki so zastoj ali vsaj cenovno dosegljive širši populaciji starejših, povečujejo udeležbo na prireditvah. Tu so ljudje izpostavili problem, da so aktivnosti dostopne samo bogatejšim. Boljše sodelovanje starejših ljudi spodbuja široka paleta možnih aktivnosti, a je nekaj ljudi izpostavilo, da je potrebno zagotoviti boljše obveščeno o dogodkih in aktivnostih. Sporočilo iz različnih mest po svetu se glasi, da je vključevanje v družabno življenje lažje, kadar so primerne aktivnosti blizu domov uporabnikov.

Starejši ljudje si želijo priložnosti za druženje z različnimi starostnimi skupinami in z ljudmi iz drugih kultur. Medgeneracijske dejavnosti so bolj zaželeno kot aktivnosti, namenjene samo starejšim ljudem. V Saanichu imajo npr. aktivnosti za starejše ljudi v praznih prostorih šol. Priporočajo, naj skupnostni programi in rekreacijski centri spodbujajo vključenost ljudi različnih starosti in sposobnosti. Boljšo integracijo različnih generacij vidijo kot boj proti staromrznosti, s čimer se starejši ljudje pri obiskovanju različnih aktivnosti velikokrat srečujejo.

Starejši ljudje si želijo, da bi bila javnost bolj seznanjena s procesi staranja, kar bi pripomoglo k večji potrpežljivosti in spoštljivosti ter razumevanju. Medgeneracijske aktivnosti obogatijo izkušnje ljudi vseh starosti. Starejši ljudje tako predajo svoja tradicionalna znanja,

izkušnje in znanje, mlajši ljudje pa starejše seznanijo s sodobnimi praksami in jim pomagajo orientirati se v hitro spreminjajoči se družbi. V Nairobiju starejši ljudje predajajo znanje in večine tradicionalnega plesa na mlajše. Če pogledamo, kaj anketiranci izpostavljajo kot starosti neprijazno na področju družabnega življenja, lahko ugotovimo, da marsikaj sovпада s priporočili SZO in prav tako s priporočili starejših Ljubljčanov.

Tabela 5: Kaj je starosti neprijazno na področju družabnega življenja na podeželju?

	število odgovorov
pomanjkanje dogodkov, prireditev in druženja za starejše	22
hrup	7
drugo	5
nočni nemir	5
ni prostora, kjer bi se starejši zbirali	5
pomanjkanje kulturnih prireditev	4
pokanje petard	4

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Pod *drugo* so anketiranci povedali naslednje: divjanje po soseski, gostilna, nekulturno obnašanje mladine, pomanjkanje petja. Na tem področju ljudi v mestih najbolj moti hrup, nato pa še zbiranje mladine, zlasti tiste, ki se drogira in je glasna, zbiranje mladih na parkiriščih, grafiti, preglasna glasba na ulici in pomanjkanje druženja in prireditev za starejše.

5. OSTALA PODROČJA RAZISKA VE

5.1 PREVOZ

Na podeželju so kot starosti prijazen dejavnik 4 anketiranci navedli možnost vožnje z avtobusom. Kot starosti neprijazno na podeželju je kar 53 anketiranih odgovorilo, da je javni prevoz slabo urejen ali pa ga sploh nimajo. Sledi gost promet, ki moti 39 anketiranih.

V mestih so kot starosti prijazno ljudje navajali urejenost javnega prevoza in bližino avtobusnih postaj. Kot starosti neprijazno pa zlasti gost promet (18 anketiranih), slab javni prevoz (6 anketiranih) in slabe ceste. Potožili so tudi, da je promet neurejen in da se zelena luč na semaforju na prehodu za pešce prehitro ugasne.

5.2 BIVALIŠČA

V tem sklopu so ljudje s podeželja največkrat navajali, da je starosti prijazno, če lahko živijo doma na vasi, v domačem okolju. Starosti neprijazna je oddaljenost od večjega kraja, od mesta in nakupovalnih centrov ter velika oddaljenost od sosedov. Kot starosti neprijazno v mestih je bil trikrat naveden odgovor odročnost od centra.

5.3 SPOŠTOVANJE IN VKLJUČEVANJE V DRUŽBO

Tabela 6: Kaj je starosti prijazno na področju spoštovanja in vključevanja starejših ljudi v družbo na podeželju?

	število odgovorov
medsebojna pomoč sosedov in svojcev	58
drugo	17
dobri medosebni odnosi	15
obiski starejših ljudi	10
prijaznost do starejših	7
obiski prostovoljcev	6
medgeneracijska srečanja	4

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Odgovori, ki so bili navedeni pod *drugo*: vsi se med seboj poznamo, spoštovanje, pomoč in razumevanje starejših, da se ljudje med seboj pozdravljajo, se pogovarjajo, srečevanja skupin za samopomoč, pomoč prijateljev, pogovori.

Tabela 7 kaže, kaj so ljudje navajali kot starosti neprijazno na tem področju.

Tabela 7: Kaj je starosti neprijazno na področju spoštovanja in vključevanja starejših ljudi v družbo na podeželju?

	število odgovorov
odtujenost, ni občutka skupnosti, vsak se drži zase	21
osamljenost ljudi	17
drugo	12
nerazumevanje starejših	7
nevoščljivost sosedov	6
konflikti	5
premalo nudenja pomoči starejšim	5

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Poleg tega so anketirani omenjali naslednje: konflikti, nespoštovanje starejših, neprijaznost, premalo komunikacije, obiskov, solidarnosti, medgeneracijskega povezovanja, nasploh pozornosti, namenjene starejšim. Neprijazno je tudi opravljanje, prepiranje sosedov in da mladi ne pozdravljajo starejših.

Meščani so največkrat poudarjali, da je na področju spoštovanja in vključevanja starejših ljudi starosti prijazna medsebojna pomoč sosedov (13 anketiranih). Poleg nje so navajali še: pomoč in spoštovanje starejših, pozornost mlajših, skupine za samopomoč, medsebojno razumevanje in pomoč prostovoljcev.

Kot starosti neprijazno so meščani našli: nespoštovanje in nestrpnost do starejših, odtujeni medosebni odnosi, nekulturno obnašanje, prepiri sosedov, osamljenost starejših ljudi, opravljanje, odvisnost od pomoči drugih ljudi, nevoščljivost in pomanjkanje pomoči za starejše.

5.4 DRUŽBENO ANGAŽIRANJE IN ZAPOSILITEV

Tabela 8: Kaj je starosti prijazno na področju družbenega angažiranja in zaposlitve na podeželju?

	število odgovorov
aktivnosti Društva upokojencev	53
aktivnosti Rdečega križa (obiski, prireditve, morje za starejše)	33
organizirani izleti za starejše	31
aktivnosti raznih društev v kraju	18
drugo	15
aktivnosti Karitasa	13
delovanje, pomoč in obiski Krajevne skupnosti	9
aktivnosti Društva invalidov	5
aktivnosti Prostovoljnega gasilskega društva	5

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Ostala področja, ki so jih starejši še našli, so bila: medgeneracijsko društvo, planinsko društvo, kulturno društvo, Univerza za tretje življenjsko obdobje, Zveza borcev, delo v domačem okolju na vrtu in okolici.

Kot starosti neprijazno so starejši omenjali pomanjkanje društev, pomanjkanje krajevne pomoči in pomanjkanje tovarn, da bi ljudje lahko delali. Meščani so na tem področju navedli angažiranje naslednjih organizacij in društev: društvo upokojencev, Univerza za tretje življenjsko obdobje, pomoč Rdečega križa in krajevne skupnosti, pomoč občine in Cerkev, dejavnosti raznih društev (športno društvo, turistično društvo, društvo Gea). Tu so navajali še organizirane izlete in delavnice za starejše ter tečaje računalništva. Kot neprijazno v mestih so navajali pomanjkanje služb, dolgočasenje ljudi, ki se nimajo kam dati, pomanjkanje delavnic za starejše in prenizke pokojnine.

5.5 OBČEVANJE IN OBVEŠČANJE

Kot starosti prijazno na podeželju ni nihče ničesar omenil. Kot starosti neprijazno pa so starejši na podeželju našli: pomanjkanje slovenskega jezika zvečer na ulici, onemogočeno komuniciranje in tehnološke spremembe, ki jih starejši ljudje težje dohajajo. Nobena izjava starejših iz mestnega okolja ni ustrezala temu vsebinskemu sklopu.

5.6 STORITVE SKUPNOSTI IN ZDRAVSTVENIH SLUŽB

Tabela 9: Kaj je starosti prijazno na področju storitev skupnosti in zdravstvenih služb na podeželju?

	število odgovorov
prisotnost doma upokojencev v domačem kraju oz. v bližini domačega kraja	37
bližina zdravstvenega doma oz. ambulante	11
organizirana pomoč na domu	5
pomoč patronažne službe	5

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Nekaj ljudi je odgovorilo, da je starosti prijazno, ker imajo v domačem kraju dnevne centre, upokojenske bloke, varovana stanovanja, dostop do zdravstvene pomoči oz. do zdravstvenih ustanov, ker je lekarna v bližini doma. Starosti prijazno pa je tudi, da imajo urejeno pomoč zdravnika na domu in nudene prevoze k zdravniku.

Kot starosti neprijazno na podeželju jih je 16 odgovorilo, da imajo otežen dostop do zdravstvene pomoči, saj so preveč oddaljeni od zdravstvenih domov, 10 jih je kot slabost navedlo, da nimajo v bližini doma upokojencev, v zvezi s temi so bili tudi odgovori, da so domovi upokojencev nedostopni in predragi (6 anketiranih) in da so v domovih predolge čakalne vrste (3 anketiranci). Kot slabost so izpostavili tudi težji dostop do javnih ustanov in služb, slabo organiziranost in previsoko ceno pomoči na domu, pomanjkanje zdravnikov in lekarn na podeželju.

V mestih so ljudje največkrat omenili, da je starosti prijazno, da imajo dom upokojencev v bližini doma (15 anketiranih), da je zdravstveni dom v bližini doma ter da so javne storitve dostopne. Poleg tega je prijazno, da imajo varovana stanovanja in urejeno oskrbo na domu. Sledili so še bližina ambulante, bolnice in lekarne ter urejen dostop do zdravstvenih domov z invalidskimi vozički. Kot starosti neprijazno so navajali premalo oskrbe na domu in prezasedene domove upokojencev, ter slabše razmere v zdravstvu. Tisti, ki so oddaljeni od zdravstvenih domov, so izpostavili to pomanjkljivost.

6. NA KAKŠEN NAČIN PRISPEVATE K DOBROBITI VAŠEGA KRAJA?

Na to vprašanje je odgovorilo 698 ljudi. Odgovori so razvrščeni v kategorije, kot je prikazano v spodnji tabeli.

Tabela 10: Na kakšen način prispevate k dobrobiti vašega kraja?

	f (skupaj)	f(%)	f(vas)	f(mesto)
prostovoljni prispevki	148	14,14	124	24
skrb za čisto in urejeno okolico	100	9,55	60	40
sodelovanje pri akcijah (za razvoj kraja)	93	8,88	87	6
medsebojna pomoč sosedom	91	8,69%	63	28
aktivnost v društvu	65	6,21%	55	10
se pozdravljamo, prijaznost, obiski, pogovori	27	2,58	19	8
pomagam kar lahko	23	2,20	22	1
prostovoljno delo	22	2,10	18	4
udeležba na prireditvah	9	0,86	7	2
ločevanje odpadkov	5	0,48	2	3
drugo	27	2,58	18	9
ne morem (zaradi bolezni, starosti)	79	7,54	63	16
ni odgovoril, nič	358	34,19	245	113
skupaj	1047	100%	783	264

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Pod *drugo* spadajo odgovori, ki so samoumevni, kot je npr. plačevanje davkov in prispevkov, z opravljanjem svoje dejavnosti oz. službe, se držim zase, s poštenostjo, z bioenergetskimi točkami. Nekaj gospa je reklo, da pečejo peciva za razne krajevne praznike.

Ena gospa je odgovorila, da veze prte za cerkev in tako pripomore k dobrobiti kraja.

Ljudje so mnogokrat odgovarjali, da bi bili pripravljene storiti, kar bi bilo potrebno – tu so navajali, da bi lahko sodelovali pri raznih društvih, pri krajevnih akcijah, pri dejavnostih v kraju, kjer bi jih drugi prosili za pomoč. Problem je v tem, da se sami ne angažirajo, so pa mnogi pripravljene veliko storiti za domači kraj, sploh če je to v njihovi moči. Marsikdo je povedal, da je že sodeloval v raznih krajevnih akcijah, zlasti, ko se je gradil vodovod, telefonska napeljava in kanalizacija v domačem kraju. Sodelovali so pri akcijah z lastnim delom in prispevali lastno zemljišče. Ena gospa pomaga ljudem urejati administrativne zadeve, saj je bila prej v tem poklicu.

7. KAJ BI BILI (POLEG PREJ Povedanega) ŠE PRIPRAVLJENI STORITI ZA DOBROBIT SVOJEGA KRAJA?

Na to vprašanje je odgovorilo 590 ljudi. Odgovori so razvrščeni v kategorije, kot je prikazano v spodnji tabeli.

Tabela 11: Kaj bi bili še pripravljene storiti za dobrobit svojega kraja?

	f (skupaj)	f(%)	f(vas)	f(mesto)
kar bi bilo potrebno	153	14,61	131	22
ne vem	92	8,79	67	25
nudenje pomoči drugim	44	4,20	27	17
ne morem (zaradi bolezni, starosti)	119	11,36	98	21
kar bi zmoget, kar bi lahko	29	2,77	18	11
čistilne akcije, skrb za čisto okolje	27	2,58	13	14
prostovoljno delo	13	1,24	9	4
prostovoljni prispevki	4	0,38	4	0
drugo	109	10,41	76	33
ni odgovoril, nič	457	43,65	340	117
skupaj	1047	99,99%	783	264

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

Pod *drugo* je en gospod je dejal, da bi bil pripravljen sodelovati, če ga ne bi kritizirali. Ena izmed anketirank pa je izjavila, da bi sodelovala pri raznih akcijah, a ne zmore, saj mora skrbeti za invalidno hčerko. Ena izmed anketirank je odgovorila, da bi mlajše učila ročnega dela, kot je npr. pletenje, izdelovanje rož ... En gospod je rekel, da bi bil pripravljen storiti karkoli, kar bi pripomoglo k lepim oz. boljšim odnosom, počutju oz. življenju ljudi. Nekateri bi pomagali bolnim, starim ljudem, ki so pomoči potrebni.

8. KAJ SE VAM ZDI, DA V VAŠEM KRAJU LJUDJE NAJBOLJ POGREŠAJO?

Na to vprašanje je odgovorilo 598 ljudi. Odgovori so razvrščeni v kategorije, kot je prikazano v spodnji tabeli.

Tabela 12: Kaj se vam zdi, da v vašem kraju ljudje najbolj pogrešajo?

	f (skupaj)	f(%)	f(vas)	f(mesto)
druženje	197	18,46	148	49
trgovino	63	5,90	48	15
urejeno infrastrukturo	101	9,47	76	25
boljše ceste	29	2,72	27	2
urejen javni prevoz	33	3,09	31	2
več kulturnih prireditev	24	2,25	19	5
dom upokoencev v domači okolici	22	2,06	19	3
urejeno javno razsvetljava	11	1,03	11	0
več denarja, višje pokojnine	21	1,97	12	9
drugo	117	10,96	75	42
ni odgovoril, nič, ne vem	449	42,08	337	112
skupaj	1067*	99,99%	803	264

Vir: Inštitut Antona Trstenjaka, N=1047

*Pri tem vprašanju so nekateri anketiranci navedli po več odgovorov, nekateri pa nobenega; naveden je skupni seštevek vseh odgovorov.

Pod urejeno infrastrukturo se pojavljajo različni odgovori; pomanjkanje pločnikov v domačem kraju (10 anketirancev), sprehajalnih poti (7 anketirancev), športnih centrov in igrišč (9 anketirancev), igral za otroke, nekje pogrešajo mrliško vežico, drugje vrtec in šolo. V nekaterih krajih so ljudje brez vodovoda, nekajkrat pa so omenili, da imajo slabo urejeno kanalizacijo (12 anketirancev). Pogrešajo tudi klopce (6 anketirancev), dvigala (7 anketirancev), parkirišča (8 anketirancev), banko, pošto, lekarno, parke (7 anketirancev), klančine za invalide in prilagojena stanovanja. Ponekod bi ljudje imeli kavarne, kar nekajkrat pa so omenili, da pogrešajo dobro kmečko gostilno. V nekaterih krajih pa pogrešajo smetnjake.

Pod *drugo* so največkrat navajali, da ljudje po njihovem mnenju pogrešajo:

- zabavo – zlasti za mlade ljudi (12 anketirancev),
- več pristnih stikov in medsebojnega sodelovanja, pomoči (17 anketirancev),
- prostore za aktivnosti in druženja (17 anketirancev),
- mir (13 anketirancev),
- bližino zdravstvenega doma in osebnega zdravnika (13 anketirancev),
- zaposlitev, varno službo (10 anketirancev),
- kabelsko televizijo (5 anketirancev),
- več časa, preživetega z družino (3 anketiranci),
- internet (3 anketiranci).

Poleg tega pogrešajo oskrbo in varstvo za starejše ljudi, ki nimajo svojcev, urejenost kraja, več reda in discipline, prijaznost, strpnost in razumevanje starejših ljudi, poštenost, več mladih ljudi in dejavnosti zanje. Kar nekaj anketirancev pa pogreša kino. Med predlogi anketirancev je bilo tudi to, da bi moralo biti na razpolago več stanovanj za mlade. Nekateri bi želeli, da bi bilo »več sociale«. Zanimiva in zgovorna odgovora sta bila tudi: »Menim, da ljudje pogrešajo več domačnosti, prijaznosti in povezanosti med generacijami.« ter: »Ljudje pogrešajo urejeno družbo z zadovoljenimi materialnimi potrebami in vrednotami in jih moti krivica v družbi.«

Kar nekaj ljudi pa bi si želelo nazaj stare čase, saj menijo, da so takrat bolje živeli.

Najbolj zanimive izjave, ki so jih anketiranci navajali, so bile naslednje:

»Menim, da bi ljudje želeli več druženja. Včasih smo se dobivali v Krajevni skupnosti, se poveselili, danes pa tega žal ni več.«

»Starejši vidimo, da se mladi ne družijo. Nastaja odtujeni tip družbe.«

»Želeli bi si več sožitja med ljudmi, da ne bi živeli vsak zase, da bi se več videvali.«

Spomnim se mnogo ljudi, ki sem jih sama anketirala. In velikokrat so ljudje potožili, da pogrešajo druženje, pristne človeške odnose. Tarnali so, da se danes drži vsak zase in da je veliko ljudi osamljenih. En gospod je potožil: »Niti v bližnjo gostilno preko ceste ne gremo več na klepet.«

Jože Ramovš v knjigi *Kakovostna starost* navaja: »Potreba po telesni medčloveški povezanosti z nekim svojim človekom je najbolj pereča nematerialna socialna potreba v starosti. Bogat in zdrav človek je lahko povsem na tleh, ker nima nikogar, pri katerem bi občutil, da ga jemlje resno kot človeka, da ga sprejema takšnega, kakršen je, da rad prisluhne njegovi besedi – pa naj je vesela ali žalostna, da ceni njegove življenjske izkušnje; skratka, da ga ima rad.« (Ramovš, 2003)

9. SKLEPNA SPOZNAVANJA

Glavna spoznanja analize podatkov o starosti prijaznem mestnem in podeželskem okolju iz raziskave *Potrebe, zmožnosti in stališča starejših ljudi v Sloveniji, ki so stari 50 in več let*, so naslednja.

1. Na področju starosti prijaznega okolja so anketiranci v mestih in na podeželju izpostavljali podobne probleme in podobne vrednote. Slovenija je precej enakomerno urbanizirana – naša mesta niso zelo velika, podeželje pa ima večinoma primerljivo udobje bivanja kakor mesta. Drugi razlog za podobnost stališč meščanov in podeželanov pa je dejstvo, da so tudi v nekoliko večjih mestih ljudje osredotočeni na kakovost življenja v svoji soseski, kjer je njihova šola, zdravnik, trgovina, pošta, banka, cerkev, vsakdanji znanci ...
2. Najbolj izstopa podatek, da ljudje pogrešajo druženje. Ker sem pri tej raziskavi tudi sama veliko anketirala po različnih delih Slovenije, lahko potrdim tudi iz pripovedi ljudi ob anketiranju, da jim manjkajo druženja, družabnosti in družabni dogodki. Velikokrat so potarnali, da se ne poznajo s sosedi, da niso več tako povezani med seboj kot v preteklosti in da jim manjka občutek skupnosti. Poleg tega so izpostavili, da je starosti neprijazna osamljenost, katero izkusi veliko ljudi, se zlasti starejših. V preteklosti so se zlasti na podeželju ljudje zbirali ob raznih kmečkih opravilih. Iz analize podatkov in v praksi se kaže velika potreba po druženju v mestih in na podeželju. Razvoj v smeri starosti prijaznih mest in občin bo moral to področje posebej upoštevati.

3. Starejšim ljudem v Sloveniji zelo veliko pomeni bližina narave, da imajo mir in živijo v prijetnem okolju ter da imajo pomembne storitve v svojem okolju. V mestih so zelo dragoceni parki in druge zelene površine. Glede na to, da je Slovenija med prvimi v Evropi po gozdnatosti in da so naši gozdovi bujni, je ta potreba starejših ljudi tem bolj razumljiva. Mnoge naše vasi in mesta so ob pogledu iz zraka večje oaze.
4. Starejšim ljudem je zelo pomembna socialna mreža. Sami težko zmorejo opraviti vsa nujna opravila in so marsikdaj odvisni od tuje pomoči. Odločilna je pomoč sosedov in svojcev. Velikokrat so sosedje najpomembnejši, saj so blizu, zato lažje in hitreje priskočijo na pomoč starostniku. To dejstvo so ljudje kar pogosto omenjali kot eno izmed pomembnejših stvari, ki jim pomaga lažje in lepše živeti na stara leta. Za tkanje socialne mreže starejših lahko veliko pripomorejo lokalna društva, ki organizirajo razne prireditve, srečanja, izlete in druge aktivnosti, namenjene starejšim.
5. Med spoznanji izstopa tudi pripravljenost ljudi, da bi prispevali k dobrobiti svojega kraja. Pri tem pogosto povedo: *če bi vedeli, kako ali kar bi bilo potrebno*. Sami ne vedo, kaj in kako naj bi naredili. V njihovi pripravljenosti delati nekaj družbeno koristnega so pomembni potenciali za razvoj v smeri starosti prijaznih mest in občin.
6. Zlasti na podeželju pogrešajo javni prevoz.
7. Glede oskrbe v starostni onemoglosti si v primeru, da ne bi mogli živeti doma, najbolj želijo živeti v domu v svojem domačem kraju. Ta njihova želja je povsem v skladu s sodobnim evropskim razvojem, saj gradijo majhne domove po principu gospodinjskih skupin v krajevnih središčih; organizacijsko pa so številne take enote povezane v poslovno celoto.

LITERATURA

- Ramovš Jože (2003). *Kakovostna starost: socialna gerontologija in gerantogogika*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka in Slovenska akademija za znanosti in umetnosti.
- Ramovš Jože (2011). *Potrebe, zmožnosti in stališča starejših ljudi v Sloveniji*, Predstavitev raziskave prebivalstva v Sloveniji, starega 50 let in več. V: *Kakovostna starost*, letnik 14, št. 2, str. 3-21.
- Voljč Božidar (2010). *Starosti prijazna*. Ljubljana: Izsledki raziskave 2008-2009. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- Voljč Božidar, Ramovš Jože (2009). *Starosti prijazno mesto. Vademecum*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka.
- SZO (2007). *Global Age-friendly Cities. A Guide*. Geneva: WHO.
- SZO (2007). *Age-Friendly Rural and Remote Communities: A Guide*. Geneva: WHO Press <http://www.inst-antonatrstenjaka.si>

Kontaktne informacije:

Slavica Valenčak

Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje

Resljeva 11, SI 1000 Ljubljana

E-naslov: valencak.slavica@gmail.com